

Investice se vracejí s první laktací

Odchov telat v období mléčné výživy je klíčovou fází, která rozhoduje o budoucí mléčné užitkovosti. Moderní trendy v chovu se odklánějí od čistě individuálního ustájení směrem k párovému a skupinovému odchovu, který při dodržení správných pravidel přináší lepší sociální adaptaci zvířat, vyšší přírůstky a efektivnější využití práce. Na jarním semináři společnosti VVS Verměřovice tyto aspekty detailně rozebral MVDr. Václav Osička ze společnosti MilkProgres poradenství s. r. o. a další přednášející.

Lukáš Prýmas

Základním měřítkem úspěšného odchovu v období mléčné výživy (asi prvních osm týdnů života) je zdvojnásobení porodní hmotnosti. Pokud je průměrná hmotnost jalovičky při narození 42 kg, cílem je dosáhnout 85 kg v době odstavu. „Každých 100 gramů přírůstku v prvních 60 dnech života navíc představuje nárůst budoucí užitkovosti o 225 až 255 kg mléka na první laktaci. Tento efekt je dán enormní vývojovou plasticitou orgánů – zatímco tělesná hmotnost se do odstavu zdvojnásobí, parenchym mléčné žlázy naroste až pětadvacetinásobně,“ v úvodu očitoval závěry vědeckých prací MVDr. Václava Osička.

Mléko versus starter

V diskusi o výživě je patrný posun od dřívějších restriktivních metod (např. 2 litry mléčného nápoje ráno a večer) k intenzivnějšímu krmení. Příjem starteru je sice v negativní korelaci s příjmem mléka, ale přírůstky ze starteru mají na budoucí produkci ještě silnější vliv

nefity zahrnují rozvoj sociálního chování, vyšší odolnost vůči stresu, lepší rezistenci vůči chladu, vyšší příjem sušiny („S kamarádem lépe chutná...“) i lepší adaptaci na změny. Výzkumy

MVDr. Václav Osička přednáší na semináři společnosti VVS v Táboře Foto Lukáš Prýmas

ukazují, že telata chovaná v párech po přesunu do větších skupin odpočívají o tři hodiny denně více než telata z individuálních budek, která se s novým

Objem mléka: Vyšší přírůstky ve skupině byly zaznamenány pouze při krmení vyšších objemů (8–10 l/den), což zároveň potlačuje vzájemné sání.

Velikost ustájení: Záleží na délce, kterou telata v daném místě stráví. Pokud telata stráví v páru v jedné budce např. první dva týdny života, fungovat to může. Chovat dvě telata v jedné standardní budce až do odstavu je nepřijatelné. Společná ohrádka pro dvě individuální budky je také možné řešení.

Prevenice respiračních onemocnění a ventilace

Respirační syndrom je největším strachem odchovu, který snižuje nádoj na první laktaci o více než 500 kg mléka a výrazně zvyšuje riziko předčasného vyrazení ze stáda. Prevenice je multifaktoriální a zahrnuje kvalitu mleziva, hygienu a především mikroklima. Přednášející představil tabulku známkovacího systému pro Respirační syndrom skotu u telat do odstavu.

Zásadní roli hraje správné nastlání a ventilace. Telata potřebují tzv. hluboké zanoření do podestýlky (nesting score 3), kdy jim při ležení nejsou vidět končetiny, což jim pomáhá udržet tělesné teplo.

Ventilaci musíme mít podle Václava Osičky na paměti vždy. V teletnicích je pasivní ventilace často nedostatečná, protože telata produkují málo tepla na rozhybání vzduchu. Řešením jsou přetlakové tubusy, které zajistí přísun čerstvého vzduchu bez průvanu (rychlost proudění u telete nesmí překročit 0,6 m/s). Pro diagnostiku se dnes jako standard doporučuje sonografie plic, která odhalí léze až 14 dní před prvními klinickými příznaky (kašlem).

Přestájení významně zvyšuje riziko onemocnění. Doporučení pro ležací plochu na tele se pohybují mezi 2,7–3,7 m².

Nadměrné cucání a odrohování

Nadměrné vzájemné cucání telat může vést k poškození uší, infekcím pupku a mastitidám nebo poškození vemen budoucích krav. Přednášející doporučil krmení vysokého objemu mléka, postupný odstav (ideálně při příjmu alespoň 1 kg starteru/d), ponechání dudlíku na ohrádce, delší čas po krmení a krmení mléka z pomalu tekoucího dudlíku (např. systém Milk Bar).

Při skupinovém ustájení je nepřijatelné používat k odrohová-

Hlavní závěry semináře:

- Hygiena: Důraz na čistotu porodních boxů a opakovanou dezinfekci pupku.
- Mlezivo: Podat co nejdříve, ideálně s kvalitou nad 25 % brixů.
- Výživa: Volit mléčné náhražky zpracované při nízkých teplotách, s vysokým podílem bílkovin.
- Welfare: Nebát se skupinového ustájení a sociálního kontaktu telat.
- Cíl: Odchovat zdravou jalovici schopnou časně první inseminace.

ní leptací pasty, které způsobují dlouhotrvající bolest a telata si je navíc mohou navzájem olizovat. Moderním a humánním

Zásadním faktorem je podle Hoogendoorna čas. Kvalita mleziva (Brix stupnice) klesá o 3 % každou hodinu po porodu. Cí-

Ing. Jiří Burdych (VVS) přivítal mimo jiné dr. Johana Hoogendoorna z firmy Dairytop (vpravo) Foto Lukáš Prýmas

přístupem je kombinace celkové sedace a lokální anestezie rohového nervu doplněná o nesteroidní antiflogistika. Takto ošetřené tele nepocítuje bolest ani

lem by mělo být podání mleziva na první napojení s minimálně 25 Brixů, což zajistí dostatečnou hladinu imunoglobulinů v krvi telete. Pokud mlezivo nedosahuje této kvality, je nutné sáhnout po alternativách. Z rozsáhlého šetření v USA (67 mléčných farem ve 12 státech a 800 vzorků) vyplynulo, že 54 % zkoumaných vzorků mleziva stálo na farmách v kbelcích déle než 60 minut. Množství nežádoucích bakterií se přitom každých 20 minut zdvojnásobí! Cílem je mít počet bakterií do 100 000 KTJ/ml v čerstvém mlezivu.

Moderní evropský trend směřuje k časnějšímu zapouštění. Dr. Hoogendoorn demonstroval, že špičkové farmy v Německu dosahují prvního otelení již ve 21 měsících. Pro inseminaci je klíčová hmotnost 425 kg a výška v kohoutku 135 cm u holštýnského plemene. Důležitý je tedy správný odchov telat s intenzivní výživou, vysokým příjmem dobře stravitelného proteinu a postupným odstavem alespoň po dobu tří týdnů. Ekonomický přínos je poté nezpochybnitelný: zkrácení doby odchovu o jeden měsíc ušetří přibližně 1800 Kč na nákladech a přinese v průměru o 1000 litrů mléka více v celoživotní produkci. „Čím dříve začne jalovice produkovat mléko, tím dříve začne vydělávat peníze,“ uzavřel Hoogendoorn.

Kvalita mléčné náhražky není jen o etiketě

Stephen Van Den Meersch ze společnosti Nukamel upozornil

na propastné rozdíly v kvalitě surovin používaných v mléčných náhražkách. Ne každá surovátka uvedená na etiketě má stejnou nutriční hodnotu; záleží na původu a čerstvosti surovin a technologii zpracování. „Mléčná bílkovina je velice citlivá na teplo,“ vysvětlil Van Den Meersch. Nukamel proto využívá pouze nízkoteplotní sušení (70 °C) po dobu dvou minut, které uchovává bioaktivitu proteinů a imunoglobulinů, zatímco běžné vysokoteplotní procesy (nad 80 °C) tyto cenné látky nevratně ničí. Denaturace bílkovin je zásadně ovlivněna teplotou a dobou zpracování.

Důležitou složkou mléčné náhražky je tedy obsah imunoglobulinů. Na jejich obsah i původ je nutné se vždy ptát.

Skupinový odchov od třetího dne

Velký zájem vzbudila přednáška Ing. Barbory Rakouské z Agrospolu Útěchovice, kde úspěšně zavedli skupinový odchov telat ve velmi raném věku. Telata tráví v individuálních boxech pouze první tři dny, aby byla jistota, že se řádně napijí mleziva, a následně přecházejí do skupinek po pěti kusech.

„Já jsem zootechnik, který na telatech šetřit nechce a v životě nebude, protože jsou základem stáda,“ uvedla Rakouská k filozofii podniku. V Útěchovicích sázejí na pomalé pití pomocí dudlíků Milk Bar, což simuluje

Pro ustájení telat je dnes na trhu řada funkčních systémů, mohli jsme vidět např. na Agrishov v Brně Foto Lukáš Prýmas

než ty z mléka. Klíčem k úspěchu je plynulý odstav, nikoliv náhlý. Při intenzivním krmení (8–10 litrů mléka denně) se doporučuje začít s postupným snižováním dávky mléka v 7. týdnu a postupně do 10. týdne věku snižovat příjem mléčného nápoje. To telata stimuluje k vyššímu příjmu starteru a eliminuje pro- pad přírůstku po odstavu.

Skupinový odchov je potenciál, nikoliv slepá cesta

Otázka, zda chovat telata individuálně nebo ve skupinách, je dnes již podle přednášejícího odborně zodpovězena ve prospěch sociálního kontaktu. Be-

prostředím vyrovnávají mnohem hůř. Skupinový odchov je navíc dobře vnímán veřejností a zvyšuje efektivitu práce ošetřovatelů. Proti skupinám telat mluví zejména vyšší riziko respiračních onemocnění a obtížnější monitoring nemocných telat.

Pro úspěch skupinového ustájení je však nutné podle Václava Osičky dodržet několik „zlatých“ pravidel:

• Velikost skupiny: Ideálně do 8 až 10 telat, aby se minimalizovalo riziko respiračních chorob.

• Věkové rozpětí: Maximální rozdíl mezi nejstarším a nejmladším teletem ve skupině by neměl překročit 10 dní (ideálně 7 dní).

Ing. Barbora Rakouská: „Na telatech nešetřím“ Foto Lukáš Prýmas

po probuzení a velmi rychle se vrací ke krmení.

Prvních 24 hodin – základ, na kterém stojí „celý dům“

Podle nizozemského experta Dr. Johana Hoogendoorna z firmy Dairytop začíná úspěch již na porodně. „Bez dobrého základu vám dům spadne,“ varoval Hoogendoorn s tím, že hygiena pupku a včasné podání mleziva jsou nejčastějšími místy manažerských chyb. Doporučuje až trojí dezinfekci pupku – ihned po narození, při převozu telete a po jeho ustájení ve venkovním prostoru v boudě nebo teletniku.

Stephen Van Den Meersch, Nukamel Foto Lukáš Prýmas

přirozené sání a zlepšuje trávení. Výsledkem je psychická pohoda zvířat, vyšší příjem starteru a vynikající přírůstky – jalovice v deseti měsících dosahují průměrné hmotnosti 320 kg.

Efektivní odchov telat není otázkou jednoho závažného řešení, ale komplexního managementu. Skupinové ustájení představuje budoucnost, na kterou by se chovatelé měli připravit dříve, než jim bude nařízena legislativou. Investice do kvalitní ventilace, dostatku prostoru (min. 3 m² na tele) a šetrného odrohování se chovateli vrátí v podobě zdravých, dlouhověkých a vysoce produkčních dojníc. Jde o investici, která se vrací už po první laktaci. ■